

"מוטב שיאמרו 'לנסוע באוטו' ולא יאמרו 'לנסוע עם מכונית'"

ארי אבנר, מחברי האקדמיה הוותיקים, הלך לעולמו בכ"ד בשבט השנה, והוא בן 86. הוא נולד בכ"ד בתמוז תרפ"ה (יולי 1925) בעיר קובנה שבליטא לעיתונאי והסופר זלמן טראוב ולזמרת יוכבד טראוב לוריא. באלול תרצ"ו (1936) עלה ארצה עם הוריו ולמד בחיפה בבית הספר לילדי עובדים ובגימנסיה "ביאליק". עם סיום לימודיו התיכונים שירת במנגנון הקבע של ה"הגנה". משנת תש"ד (1944) ועד

מלחמת השחרור למד באוניברסיטה העברית בירושלים בחוגים לפילוסופיה, לספרות עברית וללשון עברית, ובד בבד החל לעבוד ב"קול ירושלים", שהיה ברבות הימים ל"קול ישראל".

בשנותיה הראשונות של המדינה עבד ארי בלשכת הקשר של משרד החוץ (גוף שהיה אחר כך ל"מוסד") בארץ ובבלגרד. בשנת תש"י חזר לשידור - תחילה ב"קול ישראל" ולימים ב"רשות השידור". הוא היה ממייסדי מחלקת החדשות של "קול ישראל" וממקימי "רשות השידור", ושימש יועץ בכיר למנהלי הרשות לדורותיהם. לעתים הושאל ארי למשימות אחרות: בראשית שנות השישים היה שליח ארגון "ברי" בלונדון, ארגון שפעל בארצות המערב כדי לחוץ על ברית המועצות לשנות את מדיניותה כלפי יהודיה ולאפשר עלייה חופשית לישראל. הוא היה ממקימי מפלגת רפ"י של דוד בן-גוריון וגם כותב הנאומים של ראש הממשלה לוי אשכול.

ארי אבנר שלח ידו בתרגום. למשל, מרוסית תרגם את "הדובר ברומן" מאת מ' באחטין, מאנגלית את "הסוכן החשאי" מאת ג' קונרד, ומיידיש את עיתוני המחנת היהודית בוורשה. תרגומו מעידים על רוחב ידיעותיו והשכלתו ועל עומק בקיאותו בשפות אירופה ובספרותה. הוא היה ממחברי אנציקלופדיה יודאיקה ברוסית, ולימד עריכת לשון באוניברסיטה העברית בירושלים, ובעיקר עריכת ערכים אנציקלופדיים.

לאקדמיה ללשון העברית נבחר ארי אבנר בשנת תשמ"ח (1988). בתחילה היה חבר-יועץ, ולאחר שנתיים נבחר לחבר מלא. במשך יותר משני עשורים היה מחברי האקדמיה הפעילים ביותר, ותרומתו לה הייתה נכבדת בכל תחומי העשייה. עם הצטרפותו לאקדמיה חידשה הוועדה למילים בשימוש כללי את פעילותה לאחר הפסקה של שנים אחדות, וארי התמנה לאחד מחבריה. בשנת תשנ"ג (1992) החליף את פרופ' חיים רבין בתפקיד יושב ראש הוועדה. באותה שנה התמנה לחבר בוועד המינוח. בוועדה למונחי המשפט המחודשת היה חבר מיום הקמתה בשנת תש"ן (1990).

יוצא אפוא שלמן שנות התשעים ידיו רב לו גם בתחום המינוח המקצועי וגם במה שמכונה באקדמיה מילים בשימוש כללי. ואמנם לא פעם התקבלו דעותיו והצעותיו על לב חברי הוועדות ועל לב המליאה. לדוגמה, בתחום המשפט הפלילי התקבלה הצעתו לקבוע ל-punitive damages **פיצויים עונשיים** (במקום **פיצויים עונשיים**). כמו כן התקבלה הצעתו לאמץ את המונח השגור בציבור **שפוט** (במקום **נידון**, שיכול לציין גם אדם שעמד לדין וזוכה) למי שעמד לדין והורשע (convicted person). ואכן קשוב היה כל הימים למה

שמהלך בציבור, ונטה לקבל את דברו אם לא ראה סיבה טובה להימנע מכך. כך למשל תמך בקבלת המונח **תובנה** ל-insight במקום **בוננות** שלא נקלטה, ואף שהתנגד מלכתחילה לקבלת המילה **מגדר** ל-gender משום שלא חשב שיש בה צורך, התנגד לחדש תמורתה את **מסוג** משעה שנשתגרה **מגדר** בציבור ואומצה באקדמיה. בזכות ערעורו בדיון על מונחי האריגה היה **הנול לנול**, כנוהג בפי כול.

ארי אבנר היה ידען גדול, ורוחב אופקיו בא לידי ביטוי בכל ישיבה שהשתתף בה. ואולם בראש ובראשונה היה איש תרבות ורוח. השפה לדידו איננה רק אמצעי להעברת מסרים, אלא משקפת תרבות וערכים, ועם כל בקיאותו באנגלית ובספרותה הוא חשש מפני מה שכינה 'התייוונות תרבותית'. "סלסלו את התרבות והיא תרום את הלשון", גרס כפרפרזה על דברי אחד העם. לשמירה על אופייה העצמאי של העברית מפני השפעת האנגלית הוא הטיף בכל הזדמנות, והתחביר העברי היה חשוב בעיניו מניסיונות שווה למצוא חלופות עבריות למילים בין-לאומיות, דוגמת **קריקטורה**. מוטב שיאמרו 'לנסוע באוטו' ולא יאמרו 'לנסוע עם מכונית', חזר ושנה באוזני שומעיו. לפי גישתו התנגד גם לשאילת עולם דימויים זר לעברית בדרך הקלה של תרגומי שאילה: white knight, bull trap ו-bear trap הם שלושה מונחים שנשאלו מהאנגלית הכללית לעולם של שוק ההון. אבל בעוד הם נהירים לדוברי האנגלית שהצמיחה אותם, סבר ארי כי תרגומם - אביר לבן, מלכודת פרים ומלכודת דובים - אינו אומר דבר לדוברי העברית ועל כן ראוי למצוא להם חלופות עבריות טובות יותר. דעתו במקרה זה לא התקבלה.

לא רק בתחום המילים והמינוח הרים תרומה; כבר בישיבת המליאה הראשונה שהשתתף בה (בטבת תשמ"ט), ישיבה שאחד מענייניה היה קביעת כללים בנטיית הפעלים מגזרת פי"נ, ביקש שלא ייפסלו כמה צורות הרווחות בציבור בקיום הנו"ן, ובהן ינגח וינקם. ואמנם בהצבעה התקבלה דעתו. כעבור כמה שנים - בשנת תשנ"ג (1992) - התמנה לחבר ועדת הדקדוק, ומיד ניכרה השפעתו: הוא הציע לקבוע שבמילים חדשות כמו **פְרָזָה** תהיה נטייתו של משקל קְטָלָה בקיום הקמץ (כְּרָזָת וְלֹא כְרָזָת) - על פי מציאות הלשון ועל סמך נטיית מילים מלשון חכמים, דוגמת **דְרָשָׁה**. הצעתו הביאה בסופו של דבר לשינוי הכלל על נטיית משקל קְטָלָה מעיקרו: לא עוד משקל הנוטה בביטול הקמץ (נְדָבָה-נְדָבָת) ורשימת חריגים מתארכת בצדו, אלא משקל הנוטה בקיום הקמץ ורשימת חריגיו סגורה, רובם מן המקרא.

ארי אבנר, חבר אקדמיה מעורב, פעיל ומשפיע, שמר בכל מאודו על כבוד העברית ועצמאותה מתוך ידענות מופלגת במקורותיה, שיקול דעת, חכמה ורדיפת שלמות ואמת. יהי זכרו ברוך.

ברק דן

חדש בהוצאת האקדמיה

כללי התעתיק החדשים והמעודכנים בכתב העת "העברית"

העברית, מחזור ס, חוברת א-ב, תשע"ב; 93 עמודים, מחיר קטלוגי 46 ש"ח